

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet

Oslo, 15.09.2011

Vår ref.
36786/HS04

Høring - NOU 2011:7 Velferds- og migrasjonsutvalget

Arbeidsgiverforeningen Spekter avgir med dette en første høringsuttalelse vedrørende NOU 2011:7 Velferds- og migrasjonsutvalget (Brochmann-utvalget), Vi vil gi noen kommentarer knyttet til arbeidskraftsutfordringer og grunnlaget for velferdssamfunnet, og hvordan forslagene i Brochmann-utvalgets innstilling relateres til dette forholdet.

Utvalget har levert gode analyser basert på et bredt og solid faktagrunnlag. Analysene viser at sider ved innvandringen kan utfordre grunnlaget for en bærekraftig velferdsstat i årene framover hvis man ikke lykkes med en høyere yrkesdeltakelse for innvandrerbefolkningen.

Regjeringen har varslet en samlet gjennomgang av utredningene fra Velferds- og migrasjonsutvalget og Inkluderingsutvalget. Spekter vil derfor komme tilbake med en samlet gjennomgang av forslagene til tiltakene fra begge utvalgene.

Grunnlaget for velferdssamfunnet

Det er arbeid som gir grunnlag for velferd. Framskrivningen av demografisk utvikling viser at behovet for arbeidskraft vil øke i tiden framover. I de nærmeste tiårene vil det etter hvert vil stå 30 prosent færre arbeidstakere bak hver pensjonist. Dette utfordrer velferdsstaten. For å sikre fortsatt verdiskapning, er det nødvendig at flere deltar med større grad av yrkesdeltakelse i årene framover.

Innvandring vil kunne være et viktig bidrag for å dekke arbeidskraftsbehovet. Gjennom EØS-avtalen er Norge en del av det europeiske arbeidsmarkedet som gir generelt god tilgang på arbeidskraft. Vår samfunnsmodell er preget av relativt høye minstelønninger, en sammenpresset lønnstruktur og gode sosiale ordninger. Dette kan bidra til trekning av arbeidskraft med relativt lav kompetanse mens tiltrekningskraften når det gjelder personer med høyere utdanning og ekspertkompetanse er lav. I en stadig mer globalisert økonomi med hardere konkurranse om arbeidskraften må Norge også fremstå som et attraktivt land for denne gruppen.

Selv om innvandring er et viktig bidrag for å dekke arbeidskraftsbehovet, er det nødvendig å få mobilisert de arbeidskraftressursene landet allerede har. Flere må delta i yrkeslivet, og vi må samtidig sørge for at de som er der opplever det som attraktivt å jobbe i full stilling og fram til pensjonsalder. Det blir også viktig å kunne ta i bruk den arbeidskraften som personer med redusert arbeidsevne har.

Spekter lanserte i juni 2010 begrepet "Arbeidskraftsfond – innland" hvor vi viste hvordan endringer i f. eks gjennomsnittlig arbeidstid, frafall i videregående skole, innvandreres yrkesdeltakelse, sykefravær og pensjonsalder slo ut i forhold til den samlede tilgang på arbeidskraft, og som også anskueliggjorde at det ikke er oljeformuen, men arbeidskraften som danner grunnlaget for velferdsstaten. Det vil naturlig nok i praksis også skje et innbyrdes samspill mellom slike faktorer. Det er derfor hensiktsmessig å se integrering i et samlet bilde av integreringsvirkemidler og arbeidslivspolitiske virkemidler i vurderingen av forholdet mellom yrkesdeltakelse og velferdsordninger.

Disse forholdene ses imidlertid ofte ikke i sammenheng. I den nylig avgitte storingsmelding om arbeidsmiljø, er de framtidige arbeidskraftsutfordringene i begrenset grad omtalt. Selv om bemanningsutfordringene er godt dokumentert, både i dette utvalgets arbeid og i tidligere andre analyser, er det i stortingsmeldingen ikke tydelige referanser til at det er arbeid som bærer velferden eller forslag til tiltak for å støtte opp under hvordan vi best kan mobilisere innenlands arbeidskraft.

Et eksempel er kvinnearbeidskraften, herunder innvandrerkvinnenes arbeidskraft. En undersøkelse foretatt av Norstat på vegne av Spekter våren 2011, viser at nesten halvparten av de spurte kvinnene ønsker å jobbe mer dersom de hadde hatt en arbeidstidsordning som var mer tilpasset deres livssituasjon. For kvinner under 40 år er det 59 % av de spurte som ønsker flere arbeidstimer i bytte mot mer fleksibilitet. Undersøkelsen viste altså at dersom kvinner får tilrettelagt arbeidstiden mer i forhold til egne behov og ønsker, vil samfunnet få en enorm gevinst i retur i form av økt arbeidsmengde. I tillegg er det god likestillings- og integreringspolitikk.

De foreslåtte tiltak

Spekter støtter utvalgets forslag om aktivisering for å bidra til økt yrkesdeltakelse i tråd med det etablerte prinsippet om arbeidslinja som grunnlag for inkludering og integrering.

Hovedutfordringen ligger i integreringspolitikken og i en styrking av arbeidslinjen. Det å komme ut i jobb er et av de viktigste tiltakene for å få til en vellykket integrering av innvandrerbefolkningen. Innvandrere har mye å bidra med i arbeidslivet, men for mange står utenfor. Det er derfor viktig å få opp yrkesdeltakelsen blant innvandrergruppene. Det må gjøres tiltak på tvers av politikkområdene og særlig innenfor arbeidslivspolitikken hvis man skal oppnå de nødvendige resultater gjennom en aktiviseringslinje inn i arbeidslivet.

Enkelte innvandrergrupper har lang vei inn i arbeidslivet. Det er som utvalget viser behov for omfattende kvalifisering for å sikre integrering, spesielt må vi lykkes i å få innvandrerkvinnene inn i arbeidslivet. Som nevnt over viser undersøkelser at kvinner vil jobbe mer hvis arbeidstiden blir tilrettelagt mer i forhold til egne behov og ønsker. Dette vil også gjelde innvandrerkvinnene. Det er derfor ønskelig at man parallelt med aktiviseringstiltakene ser nærmere på hvordan tilrettelegging av arbeidstidsordninger kan bidra til at man lykkes i dette arbeidet. Vi må se på løsninger som gjør det mulig og interessant for innvandrerkvinnene å komme inn i arbeidsmarkedet parallelt med omsorgsoppgaver.

I forslagene til tiltak legger utvalget i all hovedsak vekt på forslag som forsterker aktiviseringsmekanismene i velferdsordningene for å stimulere til økt arbeidsdeltakelse blant innvandrere. Spekter støtter utvalgets understreking av at det må skje endringer i velferdsordningene, gjennom at ytelser vris fra kontantoverføringer til tjenester og tiltak som fremmer arbeidsdeltakelse. Aktiviseringstiltakene er en videreføring av "arbeidslinja". Det vil da være hensiktsmessig å bruke

erfaringene fra de senere års inkluderingsaktiviteter for å videreutvikle tiltakene rettet mot aktivisering og yrkesdeltakelse for innvandrergupper. Mange av Spekters medlemmer har jobbet aktivt med integrering i de senere årene. Erfaringene fra disse virksomhetene brukes aktivt i form av dokumentasjon og spredning om hva som er hensiktsmessige tiltak.

Spekters erfaring er at det er viktig å styrke arbeidsgiveres kjennskap til innvandreres kvalifikasjoner. Skal man arbeide med tiltak for å senke terskelen inn i arbeidslivet, er det viktig å få til en bedre matching mellom innvandrernes individuelle kompetanse og den enkelte bedrifts behov.

Det har vist seg at språkopplæring er en viktig forutsetning for en vellykket integrering. Språk- og kulturkompetanse anses i følge Fafo å være den største fordelen ved å ha ansatte med ikke-vestlige innvandrere, samtidig som mangel på språkkunnskap også er den største ulempen. Det bør øves sterkere trykk for å øke kultur- og språkkunnskap. Utvidelsen av språkopplæringen fra 300 til 600 timer må i sterk grad rettes inn mot det man vil møte av språkbehov i arbeidslivet hvis aktiviseringslinjen skal lykkes.

Bruk av ulike former for lønnstilskudd som utvalget foreslår har vist seg å gi gode resultater, og Spekter mener det er viktig å styrke slike ordninger fra myndighetenes side kombinert med bedre tilrettelegging.

Spekter støtter at det blir større individuell tilrettelegging i introduksjonsordningen, erfaringene fra flere prosjekter viser at det er behov for mer samordnet innsats overfor den enkelte for å sikre en bedre introduksjon og sterkere tilknytning til arbeidslivet. De ulike etaters tiltak kan lett bli fragmenterte med tanke på den enkelte innvandrers behov for tilpasning til arbeidslivets krav. Det er derfor nødvendig med en mer samlet og koordinert innsats rundt den enkeltes situasjon. Trolig vil det her være nødvendig med supplerende organisasjons – og arbeidsformer i tillegg til det som følger av etatenes ordinære forvaltnings – og arbeidsformer.

Evalueringer av kontantstøtteordningen viser at innvandrerkvinner utgjør en stadig større andel av brukerne. Kontantstøtten virker hindrende i forhold til det arbeidet som drives for å integrere flere innvandrerkvinner og innvandrerkvinneres yrkesdeltakelse, og i tillegg hemmende for barnas språkutvikling. Ordningen må derfor fjernes, parallelt med at barnehagedekningen utvides. Det er derfor positivt at man nå legger opp til å fjerne kontantstøtten for to - åringer. Spekter forutsetter at det samme skjer med det som nå er igjen av kontantstøtteordningen.

Med vennlig hilsen
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Lars Haukaas
Administrerende direktør